

Andrzej Miszczuk

"Demokracja lokalna w krajach Europy Środkowowschodniej", Lublin 3-4 października 1994 : [sprawozdanie]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 23,
352-354

1995/1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Reasumując należy stwierdzić, że wyjątkowa pojemność tematu konferencji umożliwiła prezentację, a w perspektywie również opublikowanie, ciekawych analiz i syntez dotyczących wielu problemów politologicznych czerpanych z różnych dyscyplin szczegółowych, wyodrębnianych w ramach politologii (socjologia polityki, stosunki międzynarodowe, systemy polityczne, myśl polityczna, ruchy polityczne). Nie po raz pierwszy okazało się, iż politologia jest nauką obejmującą olbrzymie i różnorodne obszary badawcze, dającą szanse stosowania różnych metod i technik, często o charakterze interdyscyplinarnym. Problem tkwi jedynie w tym na ile efekty owych badań „podstawowych” zostaną skonsumowane zarówno w badaniach „stosowanych”, jak i w działalności polityków.

Waldemar Paruch

„Demokracja lokalna w krajach Europy Środkowowschodniej, Lublin 3–4 października 1994” [sprawozdanie]

W dniach 3–4 października 1994 roku w Trybunale Koronnym na Rynku Starego Miasta w Lublinie odbyła się międzynarodowa konferencja na temat: *Demokracja lokalna w krajach Europy Środkowowschodniej*. Jej organizatorami byli: Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, Regionalny Ośrodek Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz Wydział Politologii UMCS w Lublinie.

W konferencji uczestniczyli zarówno pracownicy naukowcy, jak i działacze samorządowi z Ukrainy, Białorusi, Słowacji i Polski. Pierwszy dzień obrad poświęcono wymianie doświadczeń związanych z budowaniem demokracji lokalnej, drugi — z jej umacnianiem.

Otwierając konferencję prof. Jerzy Kłoczowski, dyrektor Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, stwierdził, że nie ma demokracji bez demokracji lokalnej. Stwarza ona bowiem społeczne oparcie dla demokracji, dzięki czemu jest najlepszą drogą przeciwdziałania totalizmowi. Spoglądając z perspektywy historycznej, można zauważyć, że o rozwoju Europy zadecydowało autonomiczne miasto i autonomiczna wieś. Bogactwo krajów Europy Środkowowschodniej uwidacznia się także na poziomie lokalnym.

Pierwszy z referentów, dr Paweł Swianiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentował wyniki badań porównawczych, przeprowadzonych w Polsce, Czechach, na Węgrzech i Słowacji, a dotyczących określenia priorytetów w polityce władz lokalnych („Priorytety w polityce władz lokalnych: przedsiębiorczość, warunki życia czy myślenia życzeniowe”).

Kolejne referaty ukazywały doświadczenia i problemy w tworzeniu i funkcjonowaniu samorządu lokalnego w poszczególnych państwach. I tak dr Valery Rubcov, wiceprzewodniczący Rady Miejskiej Kijowa przedstawił „Perspektywy reform systemu sowieckiego w postkomunistycznej Ukrainie”, zaznaczając z jednej strony wagę reformy samorządowej w budowaniu demokratycznej Ukrainy, z drugiej zaś podkreślając jej zbyt wolne tempo.

O słabości ukraińskich partii politycznych w ogóle, a na poziomie lokalnym w szczególności, mówił dr Bogdan Wołoszyński z Kołomyi w referacie: „Rola partii politycznych w formowaniu organów samorządu terytorialnego na Ukrainie”.

Wsparciem dla ukraińskiej demokracji lokalnej jest pozarządowe Stowarzyszenie Rozwoju Demokracji i Samorządności, grupujące rady lokalne i osoby fizyczne, które stawiają sobie za cel wprowadzenie faktycznej samorządności na Ukrainie i podpisanie przez ten kraj Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego. Funkcjonowanie tego Stowarzyszenia przedstawiła dr Natalya Szymanska-Kemere, jego dyrektor wykonawczy („Z doświadczeń w działalności SRDS w niepodległej Ukrainie”).

Blok referatów poświęconych samorządowi terytorialnemu w Polsce otworzył prof. Jan Lewandowski (UMCS), przedstawiając stosunkowo mało znany *Samorząd lokalny w Królestwie Polskim w latach 1915–1918*.

Z kolei poseł RP dr Ryszard Setnik (UMCS) ukazał historię samorządu terytorialnego w Polsce (od 1918 roku) jako drogę dojścia do stanu obecnego (*Spoleczno-polityczne uwarunkowania samorządności terytorialnej w Polsce*).

Dalsze trzy referaty koncentrowały uwagę słuchaczy na ekonomicznych podstawach demokracji lokalnej w Polsce. Wiceprzewodnicząca Krajowego Sejmiku Terytorialnego, przedstawiciel Polski w Radzie Europy, dr hab. Zyta Gilowska (KUL) oceniła polski system finansów lokalnych w kontekście Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, formułując wnioski przydatne w przebudowie systemu finansowego samorządów w innych krajach Europy Środkowowschodniej (*Przekształcenia polskiego systemu finansów lokalnych w kontekście EKST*).

Przewodniczący Rady Miejskiej Świdnika, dr Krzysztof Żuk (UMCS) mówił o *Roli gminy w kreowaniu układów konkurencyjnych w sektorze lokalnym*, a dr Andrzej Miszczuk (UMCS) przedstawił referat zatytułowany *Polityka podatkowa gmin jako wyraz realizacji interesów wspólnot lokalnych*.

Doświadczenia słowackie (czechosłowackie) w budowie demokracji lokalnej ukazał w referacie: *Wprowadzenie do reformy samorządu lokalnego w Republice Czeskiej i Słowackiej* inż. arch. Peter Benuška, zastępca mera Bratysławy. Autor zwracał szczególną uwagę na stworzenie drugiego, powiatowego szczebla władzy samorządowej. Natomiast dr Ludmila Malikova z uniwersytetu w Bratysławie zaprezentowała wyniki badań nad lokalnymi elitami politycznymi w Słowacji na podstawie studium przypadku, jakim była zróżnicowana narodowościowo gmina Nove Zamky (*Lokalne elity polityczne w Słowacji — studium przypadku*).

Ostatni referat pierwszego dnia konferencji, autorstwa prodziekana Wydziału Politologii UMCS — prof. Marka Żmigrodzkiego, poświęcony był *Samorządowi terytorialnemu i administracji lokalnej w Republice Bułgarii*.

Drugi dzień obrad poświęcono problemom związanym z umacnianiem demokracji lokalnej. Prof. Imrich Vašecka z uniwersytetu w Brnie przedstawił *Spoleczne uwarunkowania rozwiązywania problemów na poziomie lokalnym*. Zwrócił on uwagę, że rozwiązywanie konfliktów społecznych sprzyja istnieniu informacji obywatelskiej, atmosfera społeczeństwa otwartego, zaufanie ludzi do kompetencji władz lokalnych.

Z kolei dr hab. Zbigniew Hołda (UMCS) zaprezentował koncepcję powołania i funkcjonowania instytucji lokalnego rzecznika praw obywatelskich (*Institucja ombudsmána lokalnego*).

Prof. Siergiej Jackiewicz z Instytutu Pedagogicznego w Brześciu rozważał znaczenie oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa mniejszości narodowych dla demokracji lokalnej, na przykładzie Białorusi (*Demokracja a edukacja*).

O *roli organizacji obywatelskich w umacnianiu demokracji lokalnej (na przykładzie Stowarzyszenia Stare Miasto w Brześciu)* mówiła mgr inż. arch. Irina Ławrowska z brzeskiego Instytutu Pedagogicznego.

W ostatnim referacie konferencji inż. Jan Skupin, burmistrz Kieżmarku, scharakteryzował przyczyny powstania oraz zasady funkcjonowania Euroregionu Tatry — transgranicznej inicjatywy samorządów lokalnych Słowacji i Polski.

Z dyskusji, jaka miała miejsce w obu dniach obrad, wynikają następujące wnioski:

1) niezbędne jest stworzenie odpowiednich podstaw ekonomicznych do realizacji kompetencji samorządów terytorialnych,

2) konieczne jest przyspieszenie reform samorządowych w krajach Europy Środkowoschodniej, których kierunek powinna wyznaczać Europejska Karta Samorządu Terytorialnego,

3) celowe jest przekształcenie jednorazowej konferencji w imprezę cykliczną, odbywającą się przykładowo corocznie, w ramach której możliwe byłoby wymienianie doświadczeń zarówno badawczych jak i praktycznych pomiędzy przedstawicielami krajów Europy Środkowoschodniej.

Andrzej Miszczuk

Stulecie „Strzechy” w Polsce i Austrii [sprawozdanie z obchodów rocznicy]

W 1994 r. przypadła setna rocznica istnienia Związku Polaków w Austrii „Strzecha”, najstarszej organizacji polonijnej w Europie.

Zarejestrowane 28 listopada 1894 roku Stowarzyszenie Polskie „Strzecha” zostało związane wśród członków wcześniej istniejących organizacji polskich — Polskiego Stowarzyszenia „Zgoda” i Polskiego Związku Towarzyskiego „Lutnia”. Prezesem został Pius Twardowski. W pierwszym roku istnienia stowarzyszenie liczyło 81 członków, głównie urzędników, właścicieli zakładów przemysłowych, handlowych, usługowych, lekarzy, rzemieślników i księży. „Strzecha” rozwijała różnorodne formy działalności oświatowej, kulturalnej i towarzyskiej. W czasie I wojny światowej pomagała uchodźcom stając się ważnym ogniskiem życia narodowego. Po przerwie spowodowanej II wojną światową reaktywowała swoją działalność w 1946 r., którą prowadzi do dnia dzisiejszego. Jej obecnym prezesem jest Wojciech Górnik.¹

Rolę i znaczenie Związku Polaków w Austrii „Strzecha” podkreśliły uroczyste obchody jubileuszowe, jakie miały miejsce w Lublinie i Wiedniu. Powołano Komitet Honorowy Obchodu Jubileuszu Stulecia „Strzechy” pod przewodnictwem Anny Höning. Komitet składał się z 58 osób — przedstawicieli życia politycznego, kulturalnego i gospodarczego Austrii i Polski, i działał pod honorowym protektoratem: Przewodniczącego Rady Narodowej Republiki Austrii — Heinza Fischera, Kanclerza Federalnego — Franza Vranitzky’ego, Wicekanclerza — Erharda Buseka oraz Marszałka Sejmu RP — Józefa Oleksego, Marszałka Senatu — Adama Struzika i Wicepremiera — Aleksandra Łuczaka.²

¹ Zob. np. W. Kucharski, *Polacy i Polonia w rdzennej Austrii w XIX i XX wieku*, Lublin-Wiedeń 1994, s. 253 i n. W przygotowaniu znajduje się obszerna monografia „Strzechy” tegoż autora.

² Pozostali członkowie Komitetu Honorowego: Janusz Aleksandrowicz — prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Lublinie, prof. dr hab. Wiesław Balcerak — Prezes Zarządu Głównego Towarzystwa Polsko-Austriackiego, Andrzej Bilik — Redaktor Naczelny „Kurier Polonijnego”, Marian Bizan — Dyrektor Instytutu Polskiego w Wiedniu, dr Emil Brix — Österreichischer Generalkonsul in Krakau, Kazimierz Dejmek — minister Kultury i Sztuki RP, Stanisław Dobrzański — Podsekretarz Stanu w Urzędzie Rady Ministrów RP, Bolesław Gaicki — były Prezes „Strzechy”, Jacek Galinowski — Dyrektor PLL „Lot” w Wiedniu, prof. dr hab. Kazimierz Goebel — Rektor UMCS, Wojciech Górnik — Prezes „Strzechy”, Erich Hohenberger — Bezirksvorsteher für den 3. Bezirk in Wien, Edward Hunek — Wojewoda lubelski, dr inż. Jerzy Jerschina — Wicedyrektor Stacji Naukowej PAN w Wiedniu, Zbigniew Kaczorowski — Wiceprezes Lubelskiego Klubu Polonijnego, członek „Strzechy”, ks. Piotr Kaglik — były Rektor Kościoła św. Józefa na Kahlenbergu, dr Theodor Kanitzer — Präsident der Österreichisch-Polnischen Gesellschaft in Wien, dr Rudolf Kirchschräger — Altbundespräsident der Republik Österreich, dr Marian Krzak — Prezes